

Ảnh hưởng của một số nguồn lực trong việc hỗ trợ phụ nữ là nạn nhân của bạo lực gia đình

Vũ Thị Thanh

Viện Nghiên cứu Con người

Tóm tắt: Bằng việc phân tích các tài liệu liên quan đến bạo lực gia đình ở một số nước trên thế giới, bài viết đề cập đến vai trò của các nguồn lực cá nhân và xã hội trong việc trợ giúp những phụ nữ là nạn nhân của bạo lực gia đình. Tác giả cho rằng, do phải đối mặt với nhiều cản trở khách quan và chủ quan, các nạn nhân khó có thể tiếp cận dễ dàng với các nguồn lực. Bởi vậy, việc phát triển và mở rộng các nguồn lực xã hội ngay tại cộng đồng là một điều cần thiết. Ngoài ra, các nạn nhân cũng cần được thông tin đầy đủ về các nguồn lực để có thể chủ động tìm kiếm sự trợ giúp và tự tin giải quyết tình trạng bạo lực gia đình và những hậu quả do nó gây ra.

Từ khóa: Bạo lực gia đình đối với phụ nữ; Nguồn lực cá nhân; Nguồn lực xã hội.

1. Giới thiệu

Bạo lực gia đình đối với phụ nữ đã và đang là một chủ đề được quan tâm nghiên cứu ở nhiều quốc gia bởi nó không chỉ xâm hại đến quyền con người của phụ nữ mà còn để lại những hậu quả nghiêm trọng cho họ. Bạo lực gia đình đối với phụ nữ có thể xảy ra dưới nhiều hình thức như bạo lực thể xác, bạo lực tình dục hoặc bạo lực tinh thần (Edlin, 2010: 359). Hầu

hết các nạn nhân của bạo lực gia đình phải đối mặt với hơn một loại hình bạo lực gia đình (Madu và Ramashia, 2010: 2897). Các nghiên cứu về bạo lực gia đình cho thấy bạo lực gia đình phổ biến ở cả các nước phát triển và các nước đang phát triển. Nghiên cứu của Gillian và Steed (2000, trích dẫn trong Madu và Ramashia, 2010: 2872) cho thấy có khoảng 20% đến 50% phụ nữ là nạn nhân của bạo lực gia đình ở hầu hết các quốc gia và có khoảng 84% nạn nhân phải đối mặt với các hậu quả về sức khỏe thể chất và sức khỏe tinh thần do bạo lực gia đình gây ra. Ở các vùng nông thôn, tỷ lệ phụ nữ là nạn nhân của bạo lực gia đình lên tới 80% (Mashishi, 2000, trích dẫn trong Madu và Ramashia, 2010: 2872). Đặc biệt, nghiên cứu của Mathews (2000) ở Nam Phi cho thấy cứ sáu tiếng lại có một phụ nữ bị giết bởi người bạn đời của mình (trích dẫn trong Madu và Ramashia, 2010: 2872).

Bạo lực gia đình để lại những hậu quả nghiêm trọng về tình cảm, tâm lý của người phụ nữ đồng thời tác động tiêu cực tới sự phát triển kinh tế, xã hội. Những phụ nữ là nạn nhân của bạo lực gia đình thường xuyên cảm thấy buồn phiền và xấu hổ (Madu và Ramashia, 2010, tr. 2879), thậm chí cảm thấy tội lỗi (Jones và Roscoes, 2009, tr. 159). Họ thường có những biểu hiện suy sụp về tinh thần như cảm thấy bất lực, vô vọng, giận dữ, căng thẳng, lo lắng (Madu và Ramashia, 2010, tr. 2876). Nghiêm trọng hơn, nhiều người muốn tìm đến cái chết do phải chịu đựng bạo lực gia đình. Nghiên cứu của Pillay và Kriel (2006) cho thấy có khoảng 14% phụ nữ là nạn nhân của bạo lực gia đình có hành vi tự tử. Ngoài ra, bạo lực gia đình được xem là một rào cản đối với sự phát triển xã hội và kinh tế của phụ nữ. Theo Weinehall và Jonsson (2009: 424), nhiều nạn nhân gặp khó khăn trong công việc do sự đe dọa của người bạn đời hoặc do sự căng thẳng về tinh thần. Bạo lực gia đình cũng cản trở người phụ nữ trong việc hòa nhập vào cộng đồng xã hội. Nhiều người trong số họ tự tách mình ra khỏi những người khác bởi họ không bao giờ cảm thấy an toàn ở những nơi công cộng (Weinehall và Jonsson, 2009, tr. 424). Khả năng suy nghĩ và ra quyết định của họ đồng thời cũng bị giảm sút (Madu và Ramashia, 2010: 2876).

Để vượt qua những khó khăn và hậu quả do bạo lực gia đình gây ra,

người phụ nữ cần có sự hỗ trợ từ nhiều nguồn lực khác nhau. Bằng việc phân tích các tài liệu liên quan đến bạo lực gia đình ở một số nước trên thế giới, tác giả bài viết sẽ đề cập đến vai trò của các nguồn lực trong việc trợ giúp những người phụ nữ là nạn nhân của bạo lực gia đình. Các nguồn lực này được chia thành hai nhóm chính bao gồm nhóm nguồn lực cá nhân và nhóm nguồn lực xã hội.

2. Một số nguồn lực trợ giúp phụ nữ là nạn nhân của bạo lực gia đình

2.1. Về nhóm nguồn lực cá nhân, trước hết cần đề cập tới ảnh hưởng của mạng lưới các quan hệ xã hội của các nạn nhân. Trong số đó, đối tượng có ảnh hưởng nhiều tới họ chính là các thành viên gia đình và bạn bè thân thiết. Nghiên cứu của McLeod và các cộng sự (2010) cho thấy gia đình và những người thân thường giúp đỡ các nạn nhân có được chỗ ở an toàn sau khi bạo lực gia đình xảy ra. Các nạn nhân cho biết họ thường chia sẻ tâm sự với mẹ đẻ và những người bạn thân thiết về hoàn cảnh của mình mà không sợ bị đánh giá, chê cười. Tuy nhiên, cũng có những nạn nhân không có được sự trợ giúp từ mạng lưới xã hội của mình bởi cha mẹ họ đã mất hoặc những người thân thiết của họ ở xa. Mặt khác, không phải nạn nhân nào cũng nhận được sự trợ giúp tích cực từ phía người thân của mình. Nhiều nạn nhân cho biết cha của họ thường giận dữ, phản đối hoặc ngăn cản họ từ bỏ người bạn đời của mình. Thậm chí có những trường hợp gia đình và bạn bè lại đứng về phía những người đàn ông gây ra bạo lực. Họ thông báo cho người đàn ông đó biết nơi ẩn náu của các nạn nhân hoặc khuyên các nạn nhân không nên bỏ đi khiến người chồng của mình thất vọng. Ngoài ra, tâm lý sợ hãi, xấu hổ của bản thân các nạn nhân hoặc suy nghĩ không dám rời bỏ người chồng của mình bởi điều đó có thể khiến họ phải từ bỏ ngôi nhà, con cái và các mối quan hệ thân thuộc cũng là những rào cản đối với phụ nữ trong việc tìm kiếm sự trợ giúp từ phía mạng lưới các mối quan hệ xã hội của mình (McLeod và các cộng sự, 2010: 307).

Ngoài sự tác động từ phía mạng lưới các quan hệ xã hội, bản thân các nạn nhân cũng tự tìm kiếm những cách thức riêng để đối mặt với bạo lực gia đình và những hậu quả do nó gây ra. Nhiều người trong số họ có những cách thức tự bảo vệ và chăm sóc bản thân một cách tích cực như thiết lập

thêm các mối quan hệ với những người khác, tự an ủi bản thân một cách tích cực, tìm hiểu thêm thông tin về bạo lực gia đình hoặc tâm sự với những người cùng cảnh ngộ để cảm thấy mình được chia sẻ và tăng cường sức mạnh cho bản thân. Tuy nhiên, cũng có những nạn nhân phản ứng một cách tiêu cực như cô lập, tách rời bản thân khỏi những người khác, suy nghĩ tiêu cực, không ăn uống, tự hành hạ bản thân hoặc tìm cách tự vẫn (McLeod và các cộng sự, 2010: 306).

2.2. Về nhóm nguồn lực xã hội, có ba nguồn chính bao gồm (i) cảnh sát, (ii) cán bộ công tác xã hội và tư vấn, và (iii) các dịch vụ xã hội.

Về sự hỗ trợ của cảnh sát, nghiên cứu của Cattaneo (2010) về sự tương tác giữa những người phụ nữ là nạn nhân của bạo lực gia đình với cảnh sát ở Mỹ cho thấy phần lớn các nạn nhân đánh giá cao sự hỗ trợ của cảnh sát,

Bảng 1. Sự hỗ trợ của cảnh sát cho phụ nữ là nạn nhân của bạo lực gia đình

Các hoạt động hỗ trợ	Số lượng	Tỷ lệ (%)
<i>Hỗ trợ mang tính tích cực</i>		
Cung cấp thông tin về bạo lực gia đình	325	39,9
Cung cấp thông tin mang tính pháp lý liên quan đến bạo lực gia đình	238	29,0
Tin tưởng vào các câu chuyện của nạn nhân	642	78,3
Hỗ trợ các quyết định của nạn nhân	615	75,0
Hỗ trợ nạn nhân sử dụng các giải pháp mang tính pháp lý	656	80,0
Liên hệ với nạn nhân để đảm bảo sự an toàn cho họ	236	28,9
<i>Hỗ trợ mang tính không tích cực</i>		
Đổ lỗi cho nạn nhân về nguyên nhân dẫn đến bạo lực gia đình	107	13,1
Nói rằng cảnh sát không thể làm được gì	255	31,1
Khuyên nạn nhân tạm thời dàn xếp với chồng của họ	75	9,1
Cho rằng nạn nhân không có đủ chứng cứ	193	22,3

Nguồn: Cattaneo (2010: 251)

ví dụ như cảnh sát tin tưởng và hỗ trợ quyết định của các nạn nhân, cung cấp cho họ những thông tin hữu ích liên quan đến bạo lực gia đình, đảm bảo sự an toàn và cung cấp sự hỗ trợ về mặt pháp lý cho các nạn nhân. Ngoài ra, cũng có một số nạn nhân cho rằng sự hỗ trợ của cảnh sát không có tính tích cực (xem chi tiết trong bảng 1). Kết quả khảo sát với các nạn nhân cho thấy tỷ lệ tương tác mang tính tích cực với cảnh sát cao hơn so với tỷ lệ tương tác mang tính không tích cực (Cattaneo, 2010: 251).

Về phía các nhà công tác xã hội và cán bộ tư vấn, họ thường cung cấp cho nạn nhân sự hỗ trợ về tình cảm và tinh thần, sẵn sàng chia sẻ với hoàn cảnh của các nạn nhân. Họ cung cấp cho nạn nhân thông tin về những nguồn lực ở cộng đồng có thể hữu ích cho nạn nhân (ví dụ như thông tin về chỗ ở tạm thời, chăm sóc y tế) hoặc giúp các nạn nhân giải quyết các vấn đề liên quan đến bạo lực gia đình (Lindhorst, 2010: 241). Đặc biệt, họ cố gắng làm việc theo cách trao quyền cho nạn nhân và tránh dạy bảo nạn nhân. Thay vào đó, họ đánh giá hoàn cảnh và hỗ trợ nạn nhân, giúp nạn nhân cảm thấy tự tin hơn (Jones và Roscoe, 2009: 159). Tuy nhiên, các nhà công tác xã hội và cán bộ tư vấn thường thiếu kiến thức chuyên sâu về bạo lực gia đình và thiếu kiến thức về các vấn đề văn hóa khiến họ hiểu chưa đầy đủ về các yếu tố liên quan đến bối cảnh của bạo lực gia đình. Bởi vậy, các nhà công tác xã hội và cán bộ tư vấn đôi khi đưa ra những quyết định thiếu chính xác. Vì thế, để hoạt động trợ giúp nạn nhân bạo lực gia đình đạt được hiệu quả cao hơn, Wendt (2010: 58) cho rằng các nhà công tác xã hội và cán bộ tư vấn cần được cung cấp các kiến thức và thông tin về bạo lực gia đình và các vấn đề văn hóa. Họ cũng cần được củng cố các kỹ năng tư vấn để giúp người phụ nữ cũng như người chồng và trẻ em trong gia đình vượt qua sự khủng hoảng do bạo lực gia đình gây ra. Ngoài ra, McLeod và các cộng sự (2010: 308) cho rằng các nhà tư vấn cần hiểu và đánh giá một cách đầy đủ về các nguồn lực cá nhân của các nạn nhân và khả năng tiếp cận các nguồn lực của họ, từ đó cung cấp cho họ sự bảo vệ và trợ giúp phù hợp hơn.

Các dịch vụ xã hội đem đến cho các nạn nhân nhiều sự trợ giúp hữu ích như cung cấp thức ăn, chỗ ở, chăm sóc y tế, hỗ trợ tài chính và các hình thức bảo vệ xã hội, ví dụ như đảm bảo bí mật thông tin về chỗ ở, số điện

thoại và các thông tin cá nhân của các nạn nhân (Weinehall và Jonsson, 2009: 423). Bản thân người phụ nữ thường không sẵn sàng tiếp cận với các cơ quan, tổ chức để nói cho họ biết về tình trạng bạo lực của gia đình mình. Tuy nhiên, đối với những nạn nhân đã chủ động tìm đến các dịch vụ xã hội, họ thể hiện sự hài lòng khá cao đối với sự trợ giúp tích cực của các dịch vụ này (Jones và Roscoe, 2009: 158). Điều đáng quan ngại là các dịch vụ xã hội cũng gặp nhiều khó khăn trong việc trợ giúp các nạn nhân do sự hạn chế về nguồn lực tài chính. Bởi vậy, sự trợ giúp của họ mới chỉ mang tính tạm thời và ngắn hạn.

3. Kết luận

Có thể nói các nguồn lực cá nhân và nguồn lực xã hội có vai trò rất lớn trong việc giúp đỡ người phụ nữ vượt qua những khó khăn do bạo lực gia đình gây ra. Tuy nhiên, do phải đối mặt với nhiều cản trở khách quan và chủ quan, các nạn nhân khó có thể tiếp cận dễ dàng với các nguồn lực. Ví dụ, các nguồn lực không phải lúc nào cũng sẵn có ở cộng đồng, nhất là ở những vùng nông thôn. Ở nhiều nơi các nạn nhân còn thiếu phương tiện đi lại để đến được với các dịch vụ trợ giúp (McLeod và các cộng sự, 2010: 308). Về phía nạn nhân, họ không có đủ thông tin về các nguồn lực để có thể tìm kiếm sự trợ giúp khi cần thiết (Lindhost và các cộng sự, 2010: 236). Các hậu quả về tâm lý đối với nạn nhân (Beeble và các cộng sự, 2010: 955) và cảm giác xấu hổ, thiếu tự tin của nạn nhân (Jones và Roscoe, 2009: 161) cũng hạn chế họ tiếp cận với các dịch vụ trợ giúp. Ngoài ra, sự cản trở của người chồng như đe dọa đánh đập về thể xác hoặc đe dọa chấm dứt mối quan hệ với nạn nhân, ngăn cản quan hệ giữa người phụ nữ và con cái (Beeble và các cộng sự, 2010: 945) là những rào cản không nhỏ cho người phụ nữ trong việc tìm kiếm và tiếp cận các nguồn lực trợ giúp. Bởi vậy, để trợ giúp những phụ nữ là nạn nhân của bạo lực gia đình, việc phát triển và mở rộng các nguồn lực xã hội ngay tại cộng đồng là điều rất cần thiết. Thêm vào đó, các nạn nhân cũng cần được thông tin đầy đủ về các nguồn lực để có thể chủ động và tự tin tìm kiếm sự trợ giúp và giải quyết tốt hơn tình trạng bạo lực gia đình và những hậu quả do nó gây ra. ■

Tài liệu tham khảo

- Beeble, M. L., Bybee, D., và Sullivan, C. M. 2010. “The impact of resource constraints on the psychological well-being of survivors on intimate partner violence overtime”. *Journal of Community Psychology*, 38(8), 943 – 959.
- Cattaneo, L. B. 2010. “The role of socioeconomic status in interaction with police among a national sample of women experiencing intimate partner violence”. *American Journal of Community Psychology*, 4, 247 – 285.
- Edlin, A., Williams, B., và Williams, A. 2010. “Pre-hospital provider recognition of intimate partner violence”. *Journal of Forensic and Legal Medicine*, 17, 359 – 362.
- Jones, I. M., và Roscoe, K. 2010. “Women’s safety services within the integrated domestic abuse programme: Perception of service users”. *Child and Family Social Work*, 15, 155 – 164.
- Lindhorst, T., Casey, E., và Meyers, M. 2010. “Frontline workers responses to domestic violence disclose in public welfare offices”. *Social Work*, 55(3), 235-244.
- Madu, S. N., và Ramashia, C. L. 2010. “Depression among female survivors of domestic violence in Thohoyandou, South Africa”. *Gender and Behaviour*, 8(1), 2871-2885.
- McLeod, A. L., Hays, D. G., và Chang, C. Y. 2010. “Female Intimate partner violence survivors experiences with necessary resources”. *Journal of Counselling and Development*, 88(3), 303 – 310.
- Weinshall, K., and Jonsson, M. 2009. “Women under protection – in hiding from violent women”. *International Journal of Social Welfare*, 18, 419 – 430.
- Wendt, S. 2010. “Building and sustaining local co-ordination: An Australian rural community responds to domestic and family violence”. *British Journal of Social Work*, 40, 44 – 62.